КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Історичний факультет

Кафедра етнології та краєзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана з науково-педагогічної та навчальної роботи
_____ Тарас ПШЕНИЧНИЙ
«__» _____ 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Звичаєва культура українців
Customary Culture of Ukrainians

для студентів

галузь знань	**03 Гуманітарні науки**
спеціальність	**032 Історія та археологія**
освітній рівень	**другий (магістерський)**
освітня програма	**історія України**
вид дисципліни	**обов'язкова**

Форма навчання	**денна**
Навчальний рік	**2021 /2022**
Семестр	**1**
Кількість кредитів ECTS	**4**
Мова викладання, навчання та оцінювання	**англійська**
Форма заключного контролю	**іспит**

Викладач: Конта Ростислав Михайлович, доктор історичних наук, доцент, доцент кафедри етнології та краєзнавства.

Пролонговано: на 2021/2022 н.р. _____ (_____) «__»___ 2021р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»___ 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Розробник: Конта Ростислав Михайлович, доктор історичних наук, доцент, доцент кафедри етнології та краєзнавства

ЗАТВЕРДЖЕНО
Зав. кафедри етнології та краєзнавства
_____ Валерій КАПЕЛЮШНИЙ
(підпис)
Протокол № 12 від «30» червня 2021 р.

Схвалено науково - методичною комісією історичного факультету

Протокол від «26» серпня 2021 року № 7

Голова науково-методичної комісії _____ Наталія ТЕРЕС
(підпис)
«29» серпня 2021 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – дати студентам знання про загальні закономірності і особливості виникнення та функціонування звичаєво-правових відносин в Україні та з'ясувати характерні риси культури та побуту українців, які сформувалися на їх основі.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати* становлення та розвиток звичаєвої культури українців.
2. *Вміти* визначати характерні риси, які властиві для звичаєво-правових відносин в Україні в різні історичні періоди та значення звичаєвої культури у житті українського суспільства.
3. *Володіти елементарними навичками* джерельної критики, історичного аналізу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Забезпечення комплексного засвоєння студентами знань про витоки української звичаєвої культури, його основних принципів, ідей, інститутів. Вивчення процесу виникнення та еволюції звичаєвих відносин у різних сферах суспільного життя українців. Використовується міждисциплінарний підхід до пояснення виникнення та еволюції звичаєво-правових відносин в Україні, аналізується зміст найважливіших пам'яток, що віддзеркалюють стан звичаєвої культури українців. Аналіз сучасного стану та особливостей звичаєвої культури українців на різних рівнях суспільних відносин, а також вплив на це міжнародної міграції та глобалізації.

4. Завдання (навчальні цілі): формування цілісної системи знань про звичаєву культуру українців. У результаті вивчення курсу студенти повинні ***засвоїти*** елементи науково-дослідної роботи, ***вміти*** пізнавати та пояснювати явища української звичаєвої культури, аналізувати джерела та процес еволюції звичаєвого права, набути навички роботи із науковою літературою, розуміти значення звичаєвих інститутів у житті українського суспільства.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		**Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання**	**Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)**	**Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни**
Код	**Результат навчання**			
1.1	*Знати* предмет, завдання, категорії курсу «Звичаєва культура українців»	*лекція*	*контрольна робота 1 (тест)*	*5%*
1.2	*Знати* методологічні засади вивчення звичаєвої культури українців	*лекція*	*контрольна робота 2 (тест)*	*5%*
1.3	*Знати* процес виникнення та еволюцію звичаєвого права	*лекція*	*контрольна робота 1 (тест)*	*5%*
1.4	*Знати* звичаєві родинно-шлюбні стосунки українців	*лекція*	*контрольна робота 2 (тест)*	*5%*
2.1	*Вміти* пізнавати та пояснювати	*семінар*	*усне*	*5%*

	явища звичаєвої культури українців		*опитування*	
2.2	*Вміти* спираючись на наукові методи пізнання, аналізувати джерела та процес еволюції звичаєвого права	*семінар*	*усне опитування*	*5%*
2.3	*Вміти* встановлювати роль звичаю у становленні виробничих відносин в українських громадах	*семінар*	*усне опитування*	*5%*
2.4	*Вміти* розуміти значення звичаєво-правових інститутів у житті українського суспільства	*семінар*	*усне опитування*	*5%*
2.5	*Вміти* провести порівняльний аналіз звичаєвої культури українців та представників інших етнонаціональних спільнот	*лекція*	*реферат*	*10%*
2.6	*Вміти* з'ясовувати роль і місце звичаїв у сучасних суспільних відносинах українців	*лекція*	*реферат*	*10%*
2.7	*Вміти* враховувати історичний досвід формування звичаєвої культури українців в практичній діяльності	*лекція*	*екзамен*	*20%*
2.8	*Вміти* з'ясовувати основні особливості культури та побуту українців, які сформувалися на основі звичаєвої культури	*лекція*	*екзамен*	*20%*

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання *(необов'язково для вибіркових дисциплін, які **не входять** до блоків спеціалізації)*

Результати навчання дисципліни (код) **Програмні результати навчання (назва)**	**1.1**	**1.2**	**1.3.**	**1.4.**	**1.5.**	**2.1**	**2.2.**	**2.8.**
ПРН 10. Усвідомлення принципів академічної доброчесності та норм професійної етики.						+		+
ПРН 12. Здатність визначати ступінь достовірності та контроверсійності джерел з вивчення дискусійних проблем історії України	+			+			+	
ПРН 13. Здатність визначати рівень об'єктивності фактографічної основи історичних подій в фаховій літературі та джерелах з історії України, формувати критичне мислення в галузі історичних знань.	+	+			+		+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест): РН 1.1, 1.3 – 10 балів/6 балів.*

2. Контрольна робота з тем ЗМ2 (тест): РН 1.2, 1.4 – 10 балів/6 балів.

3. Реферат з тем ЗМ 1: РН 2.5 – 10 балів/6 балів.

4. Реферат з тем ЗМ2: РН 2.6 – 10 балів/6 балів.

5. Оцінювання роботи під час семінарських занять ЗМ1: РН 2.1-2.2 – 10 балів/6 балів.

6. Оцінювання роботи під час семінарських занять ЗМ2: РН 2.3-2.4– 10 балів/6 балів.

* максимальний бал/ пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання:

- *форма оцінювання – екзамен;*

- *максимальна кількість балів, які може отримати студент – 40 балів;*

- *Оцінюються такі результати навчання студента:* вміння враховувати історичний досвід формування звичаєвої культури українців в практичній діяльності; вміння з'ясовувати основні особливості культури та побуту українців, які сформувалися на основі звичаєвої культури;

- *форма проведення екзамену – письмова, види завдань – завдання, які потребують розгорнутих відповідей;*

- *мінімальний пороговий рівень екзаменаційної оцінки, за якої іспит вважається складеним* **– 24 бали.**

Необхідна умова допуску до екзамену: студент не допускається до екзамену, якщо під час семестру набрав **менше ніж 20 балів (критично-розрахунковий мінімум). Рекомендований мінімум допуску до екзамену 36 балів.**

7.2 Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (бали, отримані під час семінарів (усні опитування); бали, отримані за виконання рефератів; бали, отримані під час модульного контролю (за виконання тестових завдань), а також бали, отримані під час складання підсумкового контролю (екзамену), а саме: за виконання запропонованих завдань.

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, семінари, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1-6, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 7-12.

Оцінка успішності знань студентів здійснюється в двох формах: семестрове оцінювання (контрольні роботи, усне опитування, реферати) і підсумкове оцінювання (екзамен).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, семестрове оцінювання – максимум 60 балів; підсумкове оцінювання (екзамен) – максимум 40 балів).

Змістовий модуль 1 ***Зародження та основні етапи формування звичаєвої культури українців***			*Змістовий модуль 2* ***Особливості звичаєвої культури українців***			***Екзамен***
30 заліковий бал (максимум)			30 залікових балів (максимум)			
Самостійна робота (реферат)	*Семінари*	*Модульний контроль*	*Самостійна робота (реферат)*	*Семінари*	*Модульний контроль*	40 балів
10 (максимум	10 (максимум)	10 (максимум)	10 (максимум	10 (максимум)	10 (максимум)	(максимум)

Упродовж семестру оцінюється робота студента ***під час кожного семінару*** (доповідь, доповнення, участь у дискусії). Під час семінару студент має можливість досягти від 1 до 5 балів. Критеріями оцінювання відповіді студента під час семінару є:

- повнота розкриття питання 2 бала;
- логіка викладення 1 бал;
- використання основної і додаткової літератури 1 бал;
- аналітичні міркування, вміння робити висновки 1 бал.

Реферат студент подає викладачеві на останньому семінарі кожного Змістового модулю, зокрема Реферат 1 (остання декада жовтня) і Реферат 2 (перша декада грудня). Критеріями оцінки самостійної роботи студента є:

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 10 балів;
- тема розкрита неповно 8 балів;
- реферат суто компілятивного рівня 6 балів;
- розкритий лише окремий аспект 4 бали.

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться **контрольні роботи** у формі тестування, зокрема Контрольна робота 1 (остання декада жовтня) і Контрольна робота 2 (перша декада грудня). Завдання з тестування містить 20 запитань, правильна відповідь на кожне з яких оцінюється в 0,5 бала.

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про порядок

оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

Екзаменаційний білет містить два завдання, кожне з яких оцінюється в 20 балів. Критеріями оцінювання відповіді є:

Відповідь повна, подане власне бачення проблеми	19-20
Відповідь повна, подане власне бачення проблеми та зроблені ґрунтовні висновки, проте наявні окремі незначні помилки при викладі фактичного матеріалу	16-18
Відповідь відображає знання фактичного матеріалу з питання	13-15
Відповідь демонструє знання фактичного матеріалу, але допущені окремі помилки	10-12
Відповідь фрагментарна, відображені лише деякі аспекти проблеми	7-9
Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі фактичного матеріалу	4-6
Відповідь має значні помилки, або відсутня	1-3

Умовою допуску до екзамену є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж 20 балів (**критично-розрахунковий мінімум**). При цьому обов'язковим є успішне складання модульних контрольних робіт. **Рекомендований мінімум** для допуску до екзамену – 36 балів.

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Екзамен	Підсумкова оцінка
Мінімум	**18**	**18**	**24**	**60**
Максимум	**30**	**30**	**40**	**100**

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і семінарських занять.

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	самостійна робота
Розділ 1. Зародження та основні етапи формування звичаєвої культури українців				
1.	**Тема 1**. Introduction to the course "Customary culture of Ukrainians"	2	2	8
2.	**Тема 2.** Study of customary legal relations as historical and socio-cultural phenomenon	2	2	8
3.	**Тема 3.** Methodological problems of studying the customary culture of Ukrainians	2	2	8
4.	**Тема 4.** The historical aspect of the formation of the customary culture of Ukrainians	2	2	8
5.	**Тема 5.** Modern customary relations in Ukrainian society	2	2	8
6.	*Реферат з тем ЗМ1*			

7.	*Контрольна робота з тем ЗМ1*			
Розділ 2. Особливості звичаєвої культури українців				
8.	**Тема 6.** The institution of property in the customary culture of Ukrainians	2	2	8
9.	**Тема 7.** Folk notions of hereditary possession and contractual law	2	2	8
10.	**Тема 8.** Customs in family and marital relations	2	2	6
11.	**Тема 9.** The role of custom in the formation of labor relations in Ukraine	-	2	8
12.	**Тема 10.** Crime and punishment: a system of customary norms	2	2	8
13.	*Реферат з тем ЗМ2*			
14.	*Контрольна робота з тем ЗМ2*			
	ВСЬОГО	**20**	**20**	**80**

Загальний обсяг *120 год.,* в тому числі:
Лекцій **– *20 год.***
Семінари **– *20 год.***
Самостійна робота – ***80 год.***

9. Рекомендовані джерела:

Основна:

1. Борисенко В.Й. Соціально-економічний розвиток Лівобережної України в другій половині XVIII. – К., 1986.
2. Борисенко В.К. Весільні звичаї та обряди на Україні. – К., 1989.
3. Вовк Х. К. Студії з української етнографії та антропології. - К.: Мистецтво, 1995.
4. Воропай О. Звичаї нашого народу. У 2 т. - К., 1991.
5. Івановська О. П. Звичаєве право в Україні: Етнотворчий аспект: Навч. посіб. - К.: ТОВ УВПК «ЕксОб», 2002.
6. Сироткін В.М. Громада // Історико-етнографічна монографія: У 2 кн. – Кн.1. – К., 1999. – С. 343-351.
7. Толкачова Н.Є. Деякі аспекти співвідношення звичаю, традиції та права // Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. - Юридичні науки. Випуск 45. - 2002.
8. Толкачова Н.Є. Звичаєве право України: особливості розвитку // Українське право. - 2004. - №1. - С. 56-69.
9. Толкачова Н.Є. Звичаєве право: Навч. посіб. для студ. ВНЗ / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. - 2.вид., перероб. і доп. - К. : ВПЦ «Київський університет», 2006.
10. Чубинский П. Краткий очерк народных юридических обычаев, составленный на основании прилагаемых гражданских решений // Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Императорским Русским географическим обществом. Юго-Западный отдел: Материалы и исследования, собранные д.чл.П.П.Чубинским. – СПб., 1872. – Т. VI. – С. 29-80.

Додаткова:

1. Бачур Б.С. Інститут земельних відносин у цивільному звичаєвому праві України в X - середині XIX століть (історико-правовий аспект): монографія / Одеський національний ун-т ім. І.І.Мечникова. - О., 2008.

2. Бовуа Д. Шляхтич, кріпак і ревізор: Польська шляхта між царизмом та українськими масами (1831-1863). – К., 1996.
3. Гійом Левассер де Боплан. Опис України, кількох провінцій Королівства Польського, що тягнуться від кордонів Московії до границь Трансільванії, разом з їхніми звичаями, способом життя і ведення воєн. – К., 1990.
4. Гошко Ю.Г., Гурбик А.О. Самобутність правової культури на західноукраїнських землях // Історія української культури в п’яти томах. – Т. 3. – К., 2003.
5. Гримич М. Дискусійні аспекти трактування терміна «звичаєве право» // Етнічна історія народів Європи. – К., 2001. – № 8. – С. 5-7.
6. Гримич М. Звичаї обміну в українській шлюбній обрядовості // Етнічна історія народів Європи. - К., 2004. - №17. - С. 5-11.
7. Даниленко Г. М. Обычай в современном международном праве. - М., 1988.
8. Дашкевич П.М. Гражданский обычай – приймачество у крестьян Киевской губернии // Юридический вестник. – 1887. – август. – № 8 (Т.ХХУ). – С. 538-565.
9. Кравець О.М. Сімейний побут і звичаї українського народу. - К, 1966.
10. Кувеньова О.Ф. Громадський побут українського селянства. – К., 1966.
11. Панасюк О.Т. Звичаєве регулювання трудових відносин // Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. - Випуск 60-62. - 2004.
12. Паньонко І. В. Звичаєве право запорізьких козаків // Вісник Львівського університету. - Серія юридична. - Вип. №34. - Львів, 1999. - С. 49-53
13. Позднякова О. Краще сміятися, ніж плакати. Покарання в звичаях України та інших країн // Україна. - 2002. - №1. - С. 54-55.
14. Ричка В.М. Шлюб і подружнє життя у Київській Русі // Український історичний журнал. - 1992. - № 1.
15. Ріпницький О. Парубочі й дівочі звичаї в с. Андріяшівці Лохвицького повіту на Полтавщині (1917 р.) // Матеріали до української етнології. – Т. XVIII. – Львів. – 1918.
16. Чмелик Р. Мала українська селянська сім’я другої половини XIX – початку XX ст. (Структура і функції) – Львів, 1999.
17. Чубатий М. Огляд історії українського права. Історія джерел та державного права. - К., 1994.
18. Шатіло В. Перша спроба кодифікації давньоруського права // Молода нація. Альманах. - Випуск 7. - К., 1997. - С. 193-211.
19. Юшков С.В. Общественно-политический строй и право Киевского государства. - М.. 1949.
20. Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків у трьох томах. – Т. 1. – К.,1990.